

De Das met de Leeuw

Toen in 1940 Nazi-Duitsland geheel Noord- en West-Europa had veroverd en bezet werden de verbindingen van het – in Londen gevestigde - Boy Scouts International Bureau (BSIB - nu Wereld Bureau WOSM) met de Nationale Scout Organisaties in die bezette landen uiteraard verbroken.

De Scouting Wereld wist dat, toen de Nazipartij van Adolf Hitler in 1933 in Duitsland aan de macht was gekomen, de vele grotere en kleinere Duitse Pfadfinder en Pfadfinderinnen Bonden en Bondjes werden verboden. De leden werden gedwongen toe te treden tot de Hitler Jugend of de Bund Deutscher Mädel. Toen in maart 1938 Oostenrijk door Duitsland werd geannexeerd ondergingen ook de Oostenrijkse organisaties dit lot. Na september 1939 werd in Polen het openbare werk van de ZHP onmogelijk gemaakt. Men kon dus vermoeden dat het West-Europese Scouting een dergelijk lot stond te wachten.

Aanvankelijk tastte men in het BSIB in Londen dan ook volledig in het duister betreffende de lotgevallen van de Scoutingorganisaties in de door de Duitsers bezette gebieden. Doch daar zou verandering in komen.

John S. Wilson

Het BSIB stond sinds 1938 onder leiding van John S. Wilson, daarvoor de Camp Chief of Gilwell Park. In de zomer van 1940 werd Gilwell Park overgenomen door de Britse regering voor bepaalde trainingsdoeleinden. John S. Wilson werd, ondanks zijn leeftijd, door de Britse regering in militaire dienst geroepen en - met de rang van Kolonel - belast met de leiding van een sectie van de S.O.E [Special Operations Executive]. De taak van de .S.O.E.. was, zoals Winston Churchill het omschreef "to set occupied Europe on fire " of wel: " Bezet Europa in brand te steken ". De S.O.E. legde contacten met verzetsbewegingen en met de partizanen. Het bevoorradde ze met wapens en andere materialen. Onder andere op een landgoed bij Beaulieu in de New Forest, aan de Engelse Zuidkust - leidde S.O.E. speciale agenten op die later per parachute in de bezette gebieden werden afgeworpen ter ondersteuning van het verzet.

Die agenten, indien niet door de Duitsers gevangen genomen, rapporteerden aan de S.O.E en onder andere op die wijze kreeg men in Engeland wel een idee wat zich in het bezette Europa afspeelde. Ook op andere manieren verkregen nieuws werd zorgvuldig bestudeerd en John S. Wilson kwam zo het één en ander aan de weet van wat er met de Scoutingorganisaties gebeurde.

De Kroonprins van Zweden Gustav Adolf (vader de huidige Koning) en zijn oom Folke Graaf Bernadotte waren nationaal en internationaal zeer bekende en zeer populaire Scouts die daadwerkelijk aan Scouting deden en zich van welp omhoog hadden gewerkt. De Kroonprins was President van het Internationaal Comité, (nu Wereld Comité) waarvan ook John S. Wilson, als leider van het BSIB, deel uitmaakte.

Zweden was niet betrokken in de Tweede Wereldoorlog. Als neutraal land had Zweden dus zijn ambassades en consulaten in Duitsland en de met haar verbonden landen en maar tevens ook nog consulaten in de bezette gebieden. Ook die gaven berichten door van wat zich afspeelde. Deze berichten kwamen ook in handen van Kroonprins Gustav Adolf. Zijn oom Folke Graaf Bernadotte zat in de leiding van het Zweedse Rode Kruis en van het Internationale Rode Kruis in Genève. Daar hun betrokkenheid bij Scouting bekend was werden ook berichten over de lotgevallen van de Scouting organisaties doorgegeven. Die zij op hun beurt dus weer doorspeelden aan John S. Wilson als hoofd van de BSIB. Zo ontstond op de duur in Engeland toch een beeld van hoe het de Scouts in de bezette gebieden verging.

Denemarken behield een eigen regering en Scouting werd ongemoeid gelaten tot einde 1944 toen het wel werd verboden maar ook de Duitsers niet instaat meer waren er nog veel aan te doen. Frankrijk en België hadden een militair bestuur. Er was de Wehrmacht alles aangelegen de bevolking rustig te houden en hoewel Scouting beperkingen werden opgelegd viel het nog mee. Het in het openbaar dragen van de uniforme spelkleding werd verboden evenals het kamperen en het zich in grote groepen door de straten bewegen. Maar verder kon men zijn gang wel gaan. Anders was het echter in Noorwegen en Nederland. Deze landen kregen een Duits SS bestuur onder leiding van een Reichskommissar. In Nederland de Oostenrijker Seys Inquart, in Noorwegen Terboven, bijgestaan door vele andere SS'ers.

Scouting en Guiding werden verboden. In Nederland en Noorwegen in april 1941. De landelijke leiding werd gearresteerd, ondervraagd en geruime tijd vastgehouden. Alle bezittingen van de Scouting organisaties werden in beslag genomen. De Nationale Hoofdkwartieren leeggehaald en verzegeld. De Scout Shops gesloten en geplunderd. De groepshuizen met alle (indien nog aanwezige) materialen als tenten etc. werden overgedragen aan de Hitler Jugend of de Nederlandse Nazi Jeugdorganisatie de Nationale Jeugdstorm. De individuele leden kregen opdracht hun privé bezittingen zoals uniformen, messen, bijlen, handboeken etc. etc. op de politiebureaus in te leveren. Het dragen van speldinsignes en zelfs riemen met een Scoutingkoppelslot werd streng verboden en was strafbaar. Kortom, het was allemaal zeer drastisch en die berichten bereikten ook het BSIB en de Nederlandse en Noorse Scouts in de Vrije Wereld.

Het beeld dat men kreeg was dat, als Nederland bevrijd zou worden, er wel padvinders en padvindsters zouden zijn maar zonder uniformen. Daar men wel op hun medewerking rekende zou het dus nodig zijn ze te voorzien van iets waaraan zij te herkennen zouden zijn. Zo werden er in Engeland diverse armbanden vervaardigd met de woorden Padvinder/Scout en een das. De Das met de Leeuw. Een geribbelde kaki das met in de punt een met bruin omlijnde geborduurde gouden Nederlandse Leeuw staande op een lint met het woord Nederland. Deze zouden verstrekt worden aan de padvinders, zodat, welke kleding zij ook droegen, zij duidelijk herkenbaar zouden zijn als Scouts.

Met de invasie van Normandië - D (=Decision) Day op 6 juni 1944 - begon de bevrijding van West-Europa. In september 1944 arriveerden de geallieerde legers in Brabant, Lim-

burg en een stukje Gelderland rondom Nijmegen. Maar toen bleek het allemaal nogal mee te vallen wat die uniformen betrof. Overal waar de bevrijders verschenen, verschenen ook weer padvindsters en padvindsters in uniform. Uniformen die soms wat te klein waren geworden. Men had ze eenvoudig weg niet ingeleverd. Dit zelfde beeld was te zien in de periode van september tot en met 5 mei 1945 toen geleidelijk aan het gehele land werd bevrijd en overal de Scouts weer volop in actie waren. De Das met de Leeuw bleek niet nodig.

Prins Bernhard, opperbevelhebber van de Nederlandse Strijdkrachten maar ook Koninklijk Commissaris van Scouting besloot daarop de das een andere bestemming te geven. Er werd een onderscheiding van gemaakt. Zo werd er bv. in Nijmegen, gedateerd 15 juni 1945, een briefje gezonden aan de groepsleiders met de volgende tekst:

Prins Bernhard als Opperbevelhebber

Wilt U s.v.p. in de loop van komende week mij een lijstje doen toekomen, vermeldende de namen van de leden van Uw groep, die in de oorlog illegaal gewerkt hebben of met de bevrijding van onze stad daadwerkelijk hebben meegeholpen.

Enkel zij, die een belangrijk aandeel hierin gehad hebben, dus niet zij, die "wel eens" iets gedaan hebben. Zulks in verband met de aan hen uit te reiken Dassen met de Ned. Leeuw, beschikbaar gesteld door Z.K.H. Prins Bernhard.

Met padvindergroeten en linker."

(w.g. onleesbaar.)

En zo werd - na 5 mei 1945 - op diverse plaatsen in het land met meer of minder ceremonieel de "Das met de Leeuw" uitgereikt. Voorschrift was dat de Das samen met de groepsdas zou worden opgerold en wel zo dat een smalle rand van ca 1 tot 1,5 cm van de groepsdas onder de Das met de Leeuw zou uitsteken. Daar de das toen nog boven de gesloten kraag werd gedragen was het nog al een dik, ongemakkelijk geheel en al spoedig gingen zij, die gerechtigd waren de das te dragen, er toe over dit alleen nog te doen bij zeer bijzondere gelegenheden.

Maar niet voor lang. Het Verzet en de daaruit voortgekomen Binnenlandse Strijdkrachten werden spoedig naar de achtergrond gedrukt. 'Men' wilde ze liever vergeten. Das met de Leeuw vond 'men' iets te veel van het goede en de dragers hiervan werden als aandacht-trekkers beschouwd. Op de duur verdween de das uit het zicht. Het was maar beter niet de aandacht vestigen op zijn verleden. Tevens werd de ware betekenis van de uitreiking verdrongen en waar de das nog wordt tentoongesteld is de beschrijving van de uitreiking en het gebruik, als gevolg hiervan, veelal onjuist.

© Piet J. Kroonenberg. Amsterdam, april 2001.

Op dit artikel werd gereageerd door Schipper Luc Wieringa van de Elfregi zeeverkenner te Amsterdam.

De das met de leeuw

De eerste dag van de bevrijding werd ik meegenomen naar de scouting. Ik werd meteen lid en snel daarna geïnstalleerd. Uniform en hoed met stok.

De eerste actie was het afzetten van de straten op de Munt bij een defilé. Een paar weken later kwam een boot aan achter het CS met vele kindertjes die de hongersnood waren ontsnapt in Amsterdam door naar Friesland te gaan. Er was toen geen vervoer per bus of tram en onze taak was deze kindertjes met hun bagage vanaf de boot naar hun huis te brengen.

Speciaal voor dit doel was er een oude tram klaar gemaakt, waar alle kindertjes in konden stappen. En omdat wij de enige rijdende tramwagen in de stad waren ging de tram door de hele stad en stopte zomaar ergens waar de kindertjes woonden. De taak van de verkenner was dan kleine groepjes kindertjes naar hun huis te brengen. Daarna ging het weer verder met de tram. Enige straten verder weer stoppen om de volgende lading weg te brengen.

Een groepje kinderen woonde aan de overkant van het IJ. Er was geen pontdienst meer. Alle ponten waren als een drijvende brug aan elkaar gebonden. Wij moesten wel voor 12:00 uur terug bij de tram zijn, want na een toeter ging de pontbrug open en kon je er voorlopig niet meer over. Dat was wel rennen op het einde.

Voor al deze verdiensten kregen wij later de das met de leeuw uitgereikt. Er was ons niet verteld hoe die gedragen moest worden. Hij was veel te klein om hem om je nek te doen. Gevolg: hij bleef tot nu in de kast liggen. Eindelijk uit dit artikel heb ik nu begrepen hoe je hem dragen moest.

Luc Wieringa (geb.1933)

Groepsleider bij de Elfregi Zeeverkenner te Amsterdam.